

Marknad
Niklas Kallin

Elmarknadsrådet den 4 mars 2008

Plats

Svenska Kraftnät (Körsbärsrummet)
Jämtlandsgatan 99
162 15 Vällingby

Närvarande

Bo Krantz, Svenska Kraftnät (ordf.)
Niklas Kallin, Svenska Kraftnät (sekr.)
Roger Kearsley, Svenska Kraftnät
Magnus Thorstensson, Svensk Energi
Lars Johansson, Banverket
Set Person, Vattenfall, Elproduktion
Ronnie Borisson, E.ON Energihandel Nordic
Mats Ählberg, Fortum Distribution
Magnus Sjövik, Öresundskraft Energy Trading
Jonas Almquist, Bergen Energi
Per Nordlund, Statkraft
Magnus Thysell, Lunds Energikoncernen
Staffan Mared, Vattenfall Eldistribution
Urban Hammarstedt, Nord Pool Spot
Evalotta Stolt, Vargön Alloys
Brynolf Alexandersson, Holmen Energi
Jacob Katzman, Svenska Kraftnät (punkt 6)
Ingela Hålling, Svenska Kraftnät (punkt 10)

1 Dagordningen fastställs

Bo Krantz öppnade mötet med en genomgång av dagordningen och frågade om någon ville lägga till något.

Ronnie Borisson ville gärna höra om det fanns några nyheter rörande förslaget om en nordisk ISO.

Dagordningen godkändes med ovanstående tillägg.

2 Anteckningar från föregående möte

Krantz gick igenom föregående mötes minnesanteckningar. (Anteckningarna, *Minnesanteckningar 071115*, bifogas.) Minnesanteckningarna godkändes och lades till handlingarna.

3 ETSO – Organisation, arbetsgrupper och viktiga frågor för Svenska Kraftnät

Roger Kearsley berättade om ETSO¹, dess organisation och vilka frågor som behandlas med mera. (Presentationen, *ETSO*, bifogas.) Vidare kommenterades följderna för ETSO – och övriga europeiska samarbetsorgan – av Kommissionens tredje energipaket.

Kearsley tillade att det, förutom de som nämndes i presentationen, också finns en arbetsgrupp som jobbar med förnybar energi (*renewables*). Gruppen har dock inte haft något att rapportera på ett tag.

Efter presentationen förklarade Krantz att det blir viktigare och viktigare för Sverige och Norden att vara på plats och att vara aktiva för att kunna påverka. Vi vill exportera vår nordiska modell, men i slutändan kan bli så att det är vi som måste importera modeller som vi betraktar som en mindre utvecklade.

Per Nordlund frågade vad som är viktiga frågor för Svenska Kraftnät. Kearsley menade att flaskhalsfrågan är viktig. Krantz utvecklade att också vilka börssystem som används, explicita kontra implicita auktioner är en viktig framtidsfråga. Även handel med överföringsrätter (i samband med explicita auktioner) är en betydelsefull fråga.

Hammarstedt förklarade att grundstrukturen för oss i Norden är att kapaciteter följer av auktionerna eftersom vi anser att det ger bäst resursutnyttjande. Vissa aktörer, framför allt på kontinenten, tycker istället att det ska vara konkurrens om kapacitet. I en sådan modell vore exempelvis inte Elbas möjlig.

¹ ETSO – European Transmission System Operators. Samarbetsorgan för de systemansvariga i Europa.

Jonas Almquist undrade hur vägen in till ETSO ser ut om Elmarknadsrådet har synpunkter i någon viss fråga. Krantz svarade att den går via Svenska Kraftnät, som i sådana fall tar med sig aktörernas åsikter.

På frågan om Norden har någon tydlig agenda för framtiden vad gäller inflytande och liknande i ett Europeiskt perspektiv svarade Krantz att det är viktigt. Svenska Kraftnät, och övriga nordiska TSOer försöker finnas representerade så mycket som möjligt.

4 Congestion Management in the Nordic Market – Status för pågående arbete

Kearsley berättade om studien om flaskhalshantering på den nordiska elmarknaden som beställts av Elmarknadsgruppen, ”Congestion Management in the Nordic Market”. (Presentationen, *Nordisk flaskhalshantering*, bifogas.)

Kearsley förtydligade att studien bedrivs av Hagman Energy och EA Energianalyse & COWI. Svenska Kraftnät finns representerade i referensgruppen, vilken ännu bara sammanträtt vid ett tillfälle. Kearsleys presentation gällde alltså inte studiens resultat, utan endast en sammanfattning av nuvarande status för projektet.

5 Balansansvarsavtalet 2009

Niklas Kallin presenterade planerade förändringar inför kommande – och senare – Balansansvarsavtal. (Presentationen, *Förändringar BA 2009*, bifogas.)

Innan mötet hade Kallin skickat ut två rapporter som beskriver de flesta planerade förändringar. (Rapporterna, *Så påverkar Nordisk balansharmonisering BA i Sverige och BA-avtalet – Planerade förändringar*, bifogas.)

De flesta planerade förändringarna härstammar antingen från den nordiska harmoniseringen – varvid de träder i kraft den 1 januari 2009 – eller från mättningsreformen den 1 juli 2009. Övriga förändringar gäller aktiveringen av effektreserven (se punkt 7) och bortkopplingspriset, samt diverse mindre korrigeringar.² Dessa kommer att börja gälla tillsammans med avtalet den 1 november 2008.

En övergripande tidplan för det fortsatta arbetet med avtalet presenterades enligt följande: Under den första halvan av april går ett preliminärt avtal ut på remiss, den 14 maj hålls nästa Elmarknadsråd, därefter är Balansansvarsdagen den 21 maj och slutligen skickas det färdiga avtalet för underskrift i september.

² Utredningen om aktivering av effektreserven planeras vara färdig i slutet av april, varför förändringar till följd av en ny ordning (eventuellt inkl. priset vid bortkopplingsituation) inte kommer att kunna införas förrän dess. Det medför också att dessa förändringar inte kommer att finnas med i avtalet som skickas ut på remiss i april, utan presenteras först vid nästa Elmarknadsråd samt vid Balansansvarsdagen.

Set Persson påpekade att enprisavräkning på förbrukning medför att förbrukarna inte längre har något incitament att göra noggranna prognoser. Mot detta talar volymavgiften (som är 1 kr/MWh oavsett riktning).

Persson menade att borttagandet av vingelmån kommer att medföra att producenterna gör småregleringar för att undvika balanskraft, vilket anses ineffektivt. Almquist påpekade att vingelmånen är bra för små aktörer.

Kallin påminde om att förändringar till följd av harmoniseringen är gemensamt överenskomna för att skapa liknande villkor i olika nordiska länderna, med visionen om en gemensam nordisk slutkundsmarknad. I fallet med vingelmån tas den bort bland annat på grund av att inget av de andra nordiska länderna har någon motsvarighet.

Persson påpekade att exempelvis Norge inte har behövt vingelmån då de för närvarande har enpris på både produktion och förbrukning.

Angående deadlines på 45 minuter för produktionsplaner, handelsplaner och bud till reglerkraftmarknaden trodde Nordlund att regeln kommer att leda till mer motreglering.

Vid en förfrågan om bakgrunden till höjda avgiftsnivåer förklarade Kallin att harmoniserad kostnadsallokering medför en viss överflytt av kostnader från verksamhetsgrenen System till Nät, vilket innebär en något minskad kostnad för de balansansvariga. Bortfall av intäkter vid övergång från två- till enprissystemet på förbrukning och ökade kostnader för primärregleringen är två orsaker till ökade avgifter.

Persson ansåg vidare att en högre avgift för obalanser än den föreslagna nivån 1 kr/MWh – särskilt för förbrukning till följd av enpris – borde tillämpas, annars kostar det för lite att vara obalanserad. Almquist invände dock mot Perssons förslag med motiveringen att små aktörer inte har samma regleringsmöjligheter som de stora.

Krantz svarade att erfarenheten kommer att utvisa vad som händer. Vid behov får avgiftsnivåerna justeras till nästa års avtal.

För att göra det mindre kostsamt med obalanser från vindkraft, som ju inte går att reglera, föreslog Persson att vindkraft skulle kunna avräknas som negativ förbrukning. Därmed fås fördelarna av enpris och av nettning med egen förbrukning. Nordlund anmärkte att det också finns vattenkraft som inte går att reglera. Persson svarade att det förvisso stämmer, men det är inte lika lätt att definiera. Krantz avrundade och sa att Svenska Kraftnät tar med sig förslaget till intern diskussion inför senare avtal.

Angående konsekvenser av de kommande mätningsföreskrifterna förespråkade Almquist med flera att sena korrektionsavräkningar bör tas bort, d.v.s. eventuell extra korrektionsavräkning (10 månader efter leveransmånaden) och korrektionsavräkning av kvarkraft (11 månader efter leveransmånaden). Det vore enligt dem bra om den sista avräkningen gjordes inom tre månader efter leveransmånaden. Korrektionerna upplevs vara till stort besvär, samt medför kostnader och olägenheter för flera aktörer. Kallin och Krantz förklarade att synpunkten kommer att diskuteras vidare internt och vid behov tas upp i NIB/BIB.

Borisson undrade hur aktörernas synpunkter emottas och hanteras. Kallin förklarade att åsikterna förs vidare internt på Svenska Kraftnät och finns med som underlag till de beslut som fattas. Om synpunkter inte efterlevts har andra skäl vägt tyngre. Det betyder dock inte att åsikten har ignorerats, utan den kan mycket väl ligga till grund för någon förändring kommande år eller till att harmoniseringen går i en viss riktning. Kallin betonade vikten av en god dialog mellan Svenska Kraftnät och de balansansvariga för att uppnå bästa resultat.

Efter genomgången och diskussionen kring förändringarna som planeras inför kommande balansansvarsavtal lyfte Kallin två frågor med längre tidshorisont, mätning av produktion i icke koncessionspliktiga nät och övergång från årligt till tillsvidareavtal.

Brynolf Alexandersson förde fram åsikten från flera stora förbrukare – Holmen, Boliden, SCA och Stora Enso – att särredovisning av produktion i icke koncessionspliktiga nät innebär onödig administration. Alexandersson ansåg vidare att påverkan på kraftsystemet borde vara styrande. Om både produktion och förbrukning minskar så påverkas inte kraftsystemet och då behövs inga straffavgifter. Evalotta Stolt instämde i Alexandersson och ansåg att det verkar krångligt. Persson och Nordlund invände att all produktion bör mätas för att behandlas lika.

Förslaget att övergå till ett tillsvidareavtal där förändringar kan föras in löpande i bilagorna bemöttes positivt av rådet som tyckte att det vore en förbättring. Det är dock mycket viktigt att Svenska Kraftnät tillämpar god framförhållning när det gäller eventuella förändringar i avtalet, samt att frågorna tar vägen via Elmarknadsrådet även då. Kallin bekräftade synpunkterna och instämde.

6 Marknadsinformation – UMM-rapporten

Jakob Katzman presenterade hur implementeringen av förslagen i UMM-rapporten fortskrider hos Svenska Kraftnät. (Presentationen, *Status efter UMM-rapporten*, bifogas.)

Katzman informerade att vissa delar redan har förts in, exempelvis UMM vid mothandel. Annat är på gång, internt dokument om handledning och utbildning, Nord Pool har erbjudit sig att hålla kurs, uppdaterad UMM-

applikation. Det finns en Transparensgrupp inom Nordel som jämför hur vi i Norden ligger till med europeiska mått.

Persson ansåg att det har fungerat mycket bättre nu är förr. Borisson undrade om det har förts in i hela organisationen (Svenska Kraftnät). Katzman svarade att, ja, där det är relevant.

7 Status: Aktivering av effektreserven

Kallin berättade kort om status i projektet som utreder hur effektreserven ska aktiveras från och med vintern 2008/09. (Presentationen, *Aktivering av effektreserven*, bifogas.)

Sammanfattningsvis, arbetsgruppen utreder två spår, varav det ena utformats fritt och det andra är en praktisk tillämpning av Nordels guidelines. Arbetet beräknas vara klart den 18 april och lösningen kommer att presenteras vid nästa Elmarknadsråd den 14 maj.

8 Status: Långsiktig lösning av effektfrågan

Krantz berättade kort om nuvarande status för projektet som syftar till att hitta en långsiktig lösning på effektfrågan. Lösningen planeras vara färdig innan sommaren och förankringen av densamma kommer att ske under hösten.

I uppdraget står att en marknadsbaserad lösning är att föredra, i stället för som idag då Svenska Kraftnät har ansvaret.

Borisson undrade hur projektets slutsatser kommer att publiceras. Krantz svarade att internt i projektet kommer man nog att dra sina slutsatser innan sommaren, medan den officiella rapporten kan väntas i november. Projektet ska vara klart innan årsskiftet.

9 OMX förvärv av Nord Pool

Krantz presenterade förvärvet av Nord Pool. (Presentationen, *OMX förvärv av Nord Pool*, bifogas.)

Nord Pool ASA, som idag innefattar bland annat finansiell handel, clearingverksamhet och konsultuppdrag, delas i samband med förvärvet upp i två delar, Nord Pool ASA och ett bolag som kommer att heta Nord Pool International.

Nord Pool International kommer att ta över större delen av gamla Nord Pool ASA:s verksamhet, däribland:

- Nord Pool Clearing, som står för den största delen av Nord Pools intäkter.
- konsultverksamheten, Nord Pool Consulting

- elderivat utanför Norden, elcertifikat och andra finansiella produkter

Nord Pool ASA behåller:

- handel med elderivat i Norden³
- ägarandelen i EEX
- ägandet i den fysiska börsen Nord Pool Spot

Svenska Kraftnät har alltså liksom tidigare – via Nord Pool ASA – tillsammans med Norge majoritet i Nord Pool Spot.

Almqvist frågade om det finns intresse för ett steg 2 av OMX. Varför följde t.ex. inte den nordiska derivat-delen med? Krantz förklarade att de nordiska länderna inte var redo att släppa de delarna än, då de fortfarande är relevanta ur TSOerna aspekter. Det gäller ju exempelvis inte clearingverksamheten, som är en egen affärsidé som inte är begränsad Norden. Ur svenskt perspektiv är det inte riktigt bra att staten äger och riskerar pengar på europeisk clearingverksamhet. Affären kommer sannolikt att genomföras efter sommaren.

10 SydVästlänken

Ingela Hålling, som är chef för avdelningen nätteknik på Svenska Kraftnät, presenterade om den planerade SydVästlänken. (Presentationen, *SydVästlänken*, bifogas.)

SydVästlänken är en vidareutveckling av den ursprungliga Sydlänken som skulle gå mellan Hallsberg och Hörby i Skåne. Väst delen kommer att gå mellan Jönköping och Oslo (väster om Oslo-fjorden i Norge), och ingår i nästa systemutvecklingsplan som kommer att publiceras inom kort.

Svenska Kraftnät har valt att använda likströmskabel på sträckan mellan Hörby och Oslo (via Jönköping), och växelström mellan Jönköping och Hallsberg. Hålling berättade vidare att Svenska Kraftnät kommer att sikta på ungefär dubbel kapacitet jämfört med den ursprungliga uppskattningen för att kunna möta kommande effekthöjningar och nybyggnationer. Det innebär att likströmsdelen blir ca 1200 MW.

Hålling förklarade vidare att det är viktigt att kunna ta emot all den nya förnyelsebara energi (läs vindkraft) som kommer de närmaste åren. Stamnätet ska inte vara ett hinder för ny produktion. Väst-delen kommer lite i efterhand och tillhör egentligen nästa systemutvecklingsplan. Samarbete med Statnett har inletts.

Nordlund uttryckte viss oro inför nätinvesteringar som leder till höjda tariffer utan komma till gagn för de som betalar dem. Krantz och Kearsley förklarade

³ Derivat med nordiska referenspriser

att flaskhalsar i nätet bör byggas bort i den mån det är samhällsekonomiskt lönsamt. Gällande fördelningen mellan nät och system, respektive mellan olika länder, är givetvis målet att det är de som har nytta av investeringen som bör betala för den, men det är inte helt praktiskt genomförbart i alla fall.

11 Översyn av stamnätstariffen

Krantz berättade om Svenska Kraftnäts kommande översyn av stamnätstariffen. Översynen gäller både struktur och nivå och nya beräkningar kommer att göras av de tekniska koefficienterna. Den nya tariffen kommer att träda ikraft den 1 januari 2010.

Frågan kommer att tas upp igen på nästa Elmarknadsråd så Krantz uppmanade rådet deltagare att ta redan nu upp ärendet hemma och fundera över eventuella önskemål om förändringar.

På frågan om någon prispförändring kommer att ske innan de nya tarifferna träder ikraft svarade Krantz att det inte går att säga i dagsläget, eventuellt kan det bli aktuellt med korrigeringar. Svenska Kraftnät återkommer med besked längre fram. Staffan Mared ville gärna veta innan sommaren, absolut senast i augusti. Krantz bekräftade att om nivåerna ändras (kortsiktigt) så förmedlas det innan sommaren.

Frågan ställdes om differentieringen i nord-sydlig riktning kommer att tas bort. Krantz svarade att det kommer den nog inte, men däremot kanske justeras.

Nordlund önskade att en uppdaterad plan över kommande investeringsnivåer distribueras med minnesanteckningarna. Krantz svarade att det går bra. (Investeringsplanen, *Investeringsplan Svenska Kraftnät*, bifogas.)

12 Meddelandeformat på elmarknaden

Krantz berättade för rådet om processen kring meddelandeformat på elmarknaden. Svenska Kraftnät har en diskussion med Svensk Energi om meddelandeformatet i EDI som heter UTILTS. Dagens format är inte anpassat för den information som kommer att sändas då mättningsreformen träder ikraft den 1 juli 2009.

2006 togs beslut att övergå till UTILTS inför reformen. Svensk Energi bad då Svenska Kraftnät att vänta tills föreskrifterna var klara, vilket man gjorde. En arbetsgrupp, som blev färdig med sitt arbete sommaren 2007, ansåg att UTILTS skulle användas, varpå ett nytt beslut togs i ärendet. Svensk Energi vädjade då igen om att ändringen inte skulle genomföras. Slutligen i mitten av februari i år (2008) kom en ny vädjan från Svensk Energi om att istället använda nuvarande format, och att göra nödvändiga uppdateringar där. Svensk Energi är oroliga för att det ska bli dyrt och att man inte ska hinna klart i tid. Även Oberoende Elhandlare har vädjat till Svenska Kraftnät att inte gå över till UTILTS. Dock är leverantörerna av systemet redo för detta och Svenska

Kraftnäts bedömning är att ett fullföljande av övergången till UTILTS enligt ursprungsplanerna är den säkraste vägen för att klara av mätreformen.

13 Information från Nord Pool

Urban Hammarstedt presenterade om vad som händer i anslutning till Nord Pools verksamhet. (Presentationen, *Nord Pool Elmarknadsrådet*, bifogas.)

Omsättning för Nord Pool Spot ligger på god nivå trots det milda vädret. I Norden handlas ungefär 70 % av förbrukningen via Elspot. Det har varit något minskad handel på Elbas, vilket kan ha påverkats av de förändrade reglerna kopplat till insiderhandel i Elbasmarknaden som infördes i oktober. För två veckor sedan uppdaterades regeln så att, i stället för att ta bort liggande bud, är det "hands off" som gäller till det att informationen är ute. Man får alltså inte lägga till, ändra eller ta bud, men ens egna tidigare lagda bud kan bli taget.

Från och med årsskiftet faktureras inte svenska kunder inklusive moms längre. Nord Pool Spot har blivit ett svenskt aktiebolag, tidigare var man en filial.

I slutet på mars släpps en ny version av SESAM. Om releasen påverkar aktörerna kommer givetvis information om det.

Elbas planeras att införas i Norge i juni i år, men det är fortfarande diverse praktiska och juridiska frågor att lösa. En motsvarighet till Elbas kommer också att användas på Island, då det är den auktionsform som passar landets behov bäst.

Arbetet med Baltikum ligger längre fram i höst. Än kvarstår dock en hel del praktiska och juridiska frågor.

Samma dag som Elmarknadsrådet hölls var det handelsstart på Nord Pool Gas, en ny marknadsplats för gas i Danmark.

Nord Pool är negativ till ramping och tycker att TSOerna ska hantera det i driftsituationen istället. De anser att flaskhalsar skapas som inte alltid behöver finnas. En arbetsgrupp ser över hanteringen för att utreda om det går att hantera på annat sätt.

14 Övriga frågor

Angående Borissons fråga om ISO (Independent System Operator) svarade Krantz och Kearsley att Svenska Kraftnät inte har någon ny information i frågan

15 Kommande möten

I enlighet med uppgjord plan kommer nästa möte att hållas hos Svenska Kraftnät den 14 maj 2008.

Bilagor:

- Punkt 2: *Minnesanteckningar071115*
- Punkt 3: *ETSO*
- Punkt 4: *Nordisk flaskbalshantering*
- Punkt 5: *Förändringar BA 2009*
BA-avtalet – Planerade förändringar
Så påverkar Nordisk harmonisering BA i Sverige
- Punkt 6: *Status efter UMM-rapporten*
- Punkt 7: *Aktivering av effektreserven*
- Punkt 9: *OMX förvärv av Nord Pool*
- Punkt 10: *SydVästlänken*
- Punkt 11: *Investeringsplan Svenska Kraftnät*
- Punkt 13: *Nord Pool*

Justeras

Vid protokollet

Bo Krantz

Niklas Kallin